

Achiziții (ne)transparente la întreprinderile municipale

Investigații

O bună parte din întreprinderile municipale fondate de Primăria Municipiului Chișinău nu contractează bunuri, lucrări și servicii prin intermediul Registrului electronic de Stat al Achizițiilor Publice MTender și nu publică contractele de achiziție încheiate. Asta chiar dacă legislația le obligă să o facă. Managerii unor întreprinderi spun fie că nu au știut că trebuie să facă concursuri de achiziții prin sistemul electronic, fie că le vor face de acum încolo. Lipsa transparenței în activitatea întreprinderilor municipale, care gestionează patrimoniul public, generează riscuri de corupție, spun experții.

O [decizie](#) a Consiliului Municipal Chișinău din februarie 2020 prevedea că „autoritățile contractante din cadrul Primăriei municipiului Chișinău, direcțiile generale, instituțiile publice de învățământ, instituțiile medico-sanitare publice, întreprinderile municipale și societățile pe acțiuni cu cotă majoritară de participare a CMC vor efectua toate achizițiile publice prin intermediul sistemului de achiziții publice electronice Mtender, inclusiv până la 200.000 de lei pentru bunuri și servicii și 250.000 de lei pentru lucrări”.

Excepție fac achizițiile de agent termic, energie electrică, apă potabilă, servicii de canalizare, salubritate, produse petroliere, bilete de avion și servicii de asigurare, precum și achizițiile de urgență. Potrivit deciziei CMC, achizițiile publice de valoare mică, adică cele a căror valoare nu depășește 80.000 de lei, fără TVA, pot fi efectuate și în afara platformelor electronice de achiziții.

Precizăm că de la 1 iulie 2023 au fost schimbate pragurile valorice - pentru contractele de achiziții de bunuri și servicii suma a fost majorată de la 200.000 de lei până la 300.000 de lei, pentru contractele de achiziții de lucrări - de la 250.000 de lei până la 375.000 de lei, iar pentru contractele de achiziții publice care au ca obiect servicii sociale - de la 400.000 la 600.000 de lei.

Hotărârea de Guvern „recomandă”

În luna iunie 2020 a fost aprobat [Regulamentul](#) privind achiziționarea bunurilor, lucrărilor și serviciilor la întreprinderile de stat. Această hotărâre de Guvern însă nu obligă întreprinderile municipale să organizeze procesele de achiziție în conformitate cu Legea privind achizițiile publice. „În scopul sporirii transparenței procesului de achiziții în totalitate, obținerii unui raport de calitate/preț mai bun în cadrul procedurilor de achiziții și reducerii costurilor de tranzacționare pentru toate părțile implicate, întreprinderea **este în drept** să utilizeze Sistemul informațional automatizat „Registrul de stat al achizițiilor publice (Mtender)”, se spune în acel regulament.

Totuși, hotărârea de Guvern recomandă întreprinderilor municipale să publice anunțuri despre organizarea unei licitații, dar și să asigure publicarea rezultatului procedurii de atribuire a contractului pe pagina web a întreprinderii.

O bună parte din întreprinderile municipale ignoră prevederile deciziei CMC

În cadrul acestei investigații au fost monitorizate **36 de întreprinderi municipale** fondate de Primăria municipiului Chișinău, inclusiv cele din alimentație publică, transport, salubritate. Rezultatele monitorizării arată că fiecare a doua întreprindere municipală nu a aplicat prevederile deciziei Consiliului Municipal Chișinău, care este fondatorul lor, și nu organizează licitații prin intermediul sistemului MTender.

Este vorba despre Direcția parcurilor, cultură și odihnă, Centrul de Creație „Buciumul”, Centrul de Cultură și Asistență Didactică „Casa Limbii române”, întreprinderile municipale de Alimentație Publică „Rîșcani-ȘC”, „Bucuria-EL”, Cafeneaua „Pрут”, „Dieta-

Vitas”, „Adolescența” și „Liceistul”, Teatrul „Satiricus”, Întreprinderea municipală „Primtrans”, „Binefăcătorul”, STI, „Centrul Lingvistic” și întreprinderile municipale pentru servicii locative Centru, Buiucani, Botanica și Rîșcani.

Majoritatea lor sunt active, înregistrează venituri, iar unele din ele generează profituri.

Nu au pagini web și nu publică planurile de achiziții

Majoritatea acestor întreprinderi municipale nu au nici pagini web, respectiv nu publică planurile de achiziții. Doar întreprinderea municipală Teatrul „Satiricus” are pagină web, însă nu există o rubrică dedicată achizițiilor pe care le face instituția. Planurile de achiziție ale acestor întreprinderi municipale nu sunt publicate nici pe [pagina web a Primăriei](#).

(Ne)Transparența întreprinderilor municipale de Alimentație Publică

Patru întreprinderi municipale de alimentație publică figurează în sistemul public de achiziții drept operatori economici care participă la licitații și semnează contracte de achiziție cu diferite instituții publice. Acestea însă nu-și publică propriile planuri de achiziții și nu organizează licitații în calitate de autorități contractante.

Întreprinderea municipală „Bucuria-EL”, fondată în 1992, [a înregistrat](#) anul trecut venituri de peste 38 de milioane de lei și profituri de 221 de mii de lei. [Datele](#) de pe portalul Agenției Achiziții Publice arată că întreprinderea a semnat în anul curent contracte în valoare de peste 37 de milioane de lei cu diferite instituții de învățământ din municipiul Chișinău sau cu direcții ale Primăriei Capitalei.

Întreprinderea municipală „Adolescența” a încheiat în 2023 [contracte în valoare de circa 25 de milioane de lei](#) cu instituții de învățământ din municipiul Chișinău sau cu direcții ale Primăriei Capitalei, potrivit portalului Tender.gov.md. Primăria a raportat în anul 2023, pe site-ul ei, cheltuielile acestei întreprinderi municipale [pentru primele două luni](#). Alte date despre realizarea contractelor încheiate cu agenții economici, cum ar fi rapoartele de monitorizare privind executarea contractelor de achiziție, nu au fost publicate.

Întreprinderea municipală „Liceist” a încheiat în 2023 contracte de peste [35 de milioane de lei](#) cu diferite instituții de învățământ din municipiul Chișinău, arată datele de pe portalul tender.gov.md. Întreprinderea a înregistrat venituri de aproape 62 de milioane de lei în 2022, conform [bazelor de date deschise](#), dintre care circa 1,5 milioane de lei - profit net.

Întreprinderea municipală „Dieta-Vitas”, înființată în 2001, a înregistrat anul trecut [venituri](#) de peste 3 milioane de lei și profituri de circa 300 de mii de lei. Întreprinderea a încheiat în 2023 [un contract](#) în valoare de peste 1 milion de lei cu Direcția generală asistență socială și medicală a Consiliului municipal, potrivit portalului tender.gov.md.

Alte două întreprinderi municipale de alimentație publică par să nu mai fie active în acest an. Întreprinderea municipală „Rîșcani-ȘC” [a fost lichidată](#) în martie 2023, după ce a fuzionat cu Întreprinderea municipală „Adolescența”. Până la fuziune însă, întreprinderea a mai câștigat contracte pe bani publici în valoare totală de peste [28 de milioane de lei](#), după ce a participat la licitațiile organizate de instituțiile publice în luna februarie.

Informațiile despre altă întreprindere de Alimentație Publică, Cafeneaua „Prut”, sunt contradictorii. În timp ce bazele de date deschise arată că întreprinderea respectivă [este activă](#), Primăria Chișinău [a trecut-o](#) la capitolul subiecților economici inactivi.

Administratorii întreprinderilor municipale de Alimentație Publică au răspuns diferit când i-am întrebat de ce nu contractează bunuri și servicii prin intermediul MTender.

„Nouă nu ne-a spus nimeni”

Contactată pentru un comentariu, **Melania Coleva**, administratoarea întreprinderii „Dieta-Vitas”, spune că nu a știut despre prevederile deciziei CMC prin care întreprinderile municipale au fost obligate să facă achizițiile prin MTender: „Dar nouă nu ne-a spus nimeni. Iată mâine o să vină contabilă, că ea se ocupă cu calculatorul. Și eu îi spun numaidecât”.

Administratoarea întreprinderii municipale „Adolescența”, **Ala Ghimpu**, ne-a recomandat să ne adresăm la serviciul de presă al Primăriei pentru o reacție: „Toate întrebările la serviciul de presă al Primăriei, vă rog foarte mult”.

Liubovi Bubuiog, administratoarea întreprinderii „Bucuria-EL”, spune că în prezent pregătește documentația pentru a începe să facă achizițiile prin sistemul MTender. Până în prezent, întreprinderea nu a făcut achizițiile prin intermediul sistemului de achiziții publice electronice pentru că nu ar fi știut cantitățile de produse necesare să fie achiziționate: „Noi chiar azi am primit înștiințare de la partea contractantă precum că am fost desemnați câștigători în sectorul Botanica, pentru că doar acest moment ne permite să cunoaștem care este numărul de copii pe care trebuie să-i deservim, și, în

funcție de meniul care este aprobat, putem să deducem cantitățile de produse. Acum pregătim caietele de sarcini și în viitorul cel mai apropiat înaintăm toată documentația necesară. Procedurile depind una de alta. Din păcate, la noi procedurile astea se întâmplă mult prea târziu și niciodată nu ai siguranța dacă la toate loturile vei fi numit câștigător sau nu, adică ai un anumit număr de școli sau nu și când ajungi să pregătești documentația pentru achiziții în calitate de cumpărător este un pic mai dificil. Vom depune însă tot efortul ca să ieșim și din această situație, pentru că, sincer să vă spun, încă nu avem experiență, dar ne vom strădui, vom începe gradual și vom face aceste achiziții”.

Întreprinderile municipale pentru servicii locative, restanțiere la capitolul transparența achizițiilor

Nici întreprinderile municipale pentru servicii locative Botanica, Centru, Râșcani și Buiucani nu procură bunurile, serviciile și lucrările de care au nevoie prin intermediul sistemului de achiziții MTender. Între timp, ele însele participă la licitații publice pe post de operatori economici și [câștigă](#) milioane de lei, bani publici pentru servicii de întreținere, salubritate și dezapezire. Astfel, întreprinderea municipală pentru servicii locative Botanica a câștigat în ianuarie 2023 contracte publice în valoare de 11,8 milioane de lei, cea de la Buiucani a semnat contracte în mărime de 3,3 milioane de lei, întreprinderea de la Râșcani - 7,8 milioane de lei, iar cea din Centru - 4,2 milioane de lei.

Contactată pentru o reacție, consultanta juridică și cadre a întreprinderii municipale pentru servicii locative Botanica, **Magdalena Catrinescu**, a explicat că întreprinderea face doar achiziții de valoare mică: „Contractăm materiale conform facturilor, pentru că sunt de valoare mică”.

Am sunat pentru a obține un comentariu și la întreprinderea municipală pentru servicii locative Buiucani. Ne-a răspuns o persoană de la contabilitate, care a evitat să se prezinte și nu a vrut să ofere vreo explicație pentru lipsa transparenței achizițiilor efectuate de întreprindere.

Și întreprinderile municipale din domeniul creației sunt restanțiere la capitolul transparență

Întreprinderea municipală Teatrul „Satiricus” are venituri de milioane și chiar înregistrează profit. În 2022, veniturile din vânzări ale întreprinderii au constituit peste [3 milioane de lei](#), potrivit bazelor de date deschise. Chiar dacă în anii precedenți

Întreprinderea publică anunțurile de participare la concursurile de achiziție și organiza licitații prin intermediul sistemului de achiziții electronice MTender, în 2023 nu găsim nicio informație despre achizițiile făcute de Teatrul „Satiricus” pe platforma respectivă. Contabila șefă a Teatrului Satiricus, **Tatiana Scutelnic**, ne-a explicat că în acest an întreprinderea nu a făcut achiziții de mare valoare: „Noi n-am avut așa mari achiziții ca să le facem prin MTender, conform legii achizițiilor. Toate bunurile și serviciile au fost de valoare mică”.

Întreprinderea municipală Centrul de Cultură și Asistență Didactică „Casa Limbii Române” este funcțională”, are venituri (în 2022 constituiau 170 de mii de lei), dar înregistrează pierderi. Nici această întreprindere nu efectuează achizițiile prin intermediul sistemului de achiziții publice electronice MTender.

Întreprinderea municipală Centru de creație „Buciumul” a fost inactivă timp de zece ani. În noiembrie 2022, Primăria Chișinău a anunțat că după mai bine de 10 ani de inactivitate, Centrul Național de Creație Satul Moldovenesc „BUCIUMUL” își reia activitatea cultural-artistică. Nu a urmat însă niciun anunț de cerere a ofertelor de prețuri sau alte proceduri de achiziție organizate de întreprinderea respectivă.

Alte două întreprinderi municipale - Direcția parcurilor, cultură și odihnă și întreprinderea „Primtrans” au zeci de angajați, înregistrează venituri de milioane și profit net considerabil. Prima - venituri de peste 7 milioane de lei din vânzări în 2022 și un profit de 1,19 milioane de lei, iar a doua - venituri de aproape 2 milioane de lei din vânzări în 2022 și un profit net de 18 mii de lei.

Bazele de date deschise arată că sunt active și întreprinderea municipală „Binefăcătorul”, care în 2022 a înregistrat venituri de 279 de mii de lei, întreprinderea municipală STI, cu venituri de 145,5 mii de lei anul trecut, și întreprinderea municipală „Centrul Lingvistic”, care anul trecut a avut venituri de aproape 400 de mii de lei. Nu există însă informații publice despre achizițiile pe care le fac aceste întreprinderi. Vicedirectoarea întreprinderii municipale „Centrul Lingvistic”, **Svetlana Liubin**, a menționat că întreprinderea a făcut doar achiziții de mică valoare. „Toate achizițiile noastre sunt de mică valoare, până la o mie de lei, de asta nu le trecem prin MTender”, a declarat managera.

Am sunat și la întreprinderea „Binefăcătorul” pentru a obține o reacție. Ne-a răspuns o femeie care, chiar dacă s-a prezentat cu numele Lazu (Zinaida Lazu, administratoarea întreprinderii, n.r.), când a auzit întrebarea, ne-a cerut să sunăm a doua zi, ca să vorbim „cu șefa, cu dna Lazu”.

Reacția Primăriei: Constată nefondată

La rândul său, purtătoare de cuvânt a Primăriei, **Natalia Ixari**, ne-a spus că întreprinderile municipale desfășoară procedurile de achiziție în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului Nr. 351 din 10 iunie 2020 pentru aprobarea Regulamentului privind achiziționarea bunurilor, lucrărilor și serviciilor la întreprinderea de stat. „În pofida faptului că Hotărârea Guvernului reglementează dreptul întreprinderilor municipale de desfășurare a achizițiilor în baza unui regulament propriu aprobat, majoritatea întreprinderilor municipale din subordinea primăriei mun. Chișinău aplică Legea 131 privind achizițiile publice”, a declarat Natalia Ixari.

Purtătoarea de cuvânt a Primăriei face trimitere la punctul 16 din Hotărârea de Guvern, potrivit căruia întreprinderea este în drept să utilizeze Sistemul informațional automatizat „Registrul de stat al achizițiilor publice (MTender)”. „Respectiv, din această prevedere rezultă dreptul întreprinderii de a utiliza platforma guvernamentală MTender, și nu obligația, astfel, nu există nici o încălcare din partea întreprinderilor municipale în procesul de desfășurare a achizițiilor, atunci când evită utilizarea platformei MTender. Decizia CMC privind obligarea autorităților contractante din cadrul primăriei mun. Chișinău de a utiliza platforma guvernamentală MTender în cazul procedurilor de achiziție cu o valoare mai mare de 80.000 lei nu poate avea efecte juridice superioare Legii achizițiilor publice. Chiar și societățile pe acțiuni a cărui fondator este CMC, inițiază și desfășoară procedurile de achiziție în conformitate cu Legea privind achizițiile în sectoarele energiei, apei, transporturilor și serviciilor poștale, utilizând platforma MTender. Astfel, constatarea precum că întreprinderile municipale ignoră utilizarea platformei MTender sau nu respectă legislația achizițiilor publice este nefondată”, consideră purtătoarea de cuvânt a Primăriei.

Ce spun experții

Deseori, obligațiile de transparență sunt eludate, atât la etapa de finanțare a întreprinderilor municipale, cât și în ceea ce privește modul de utilizare a banilor publici, subliniază experta în achiziții publice, **Olga Diaconu**. „Consiliul Municipal Chișinău, în calitate de fondator, alocă bani întreprinderilor municipale, care, în esență, sunt agenți economici, fie le scutește de plata dividendelor, circumstanțe ce se califică drept ajutor de stat. Aceste ajutoare sunt rareori notificate la Consiliul Concurenței spre a se stabili compatibilitatea cu mediul concurențial, deși această procedură este obligatorie. În același timp, multe întreprinderi municipale nu au făcut nicio procedură de achiziție publică transparentă. Se creează impresia că aceste întreprinderi

municipale, în loc că desfășoare activitate economică și să obțină profit, din care să plătească dividende Consiliului Municipal Chișinău, sunt niște structuri întreținute de municipalitate”, conchide experta.

Un [raport de monitorizare](#) din 2020, realizat de IDIS „Viitorul”, demonstra că lipsa de transparență în procesul de achiziție, atât la etapa de planificare, cât și la etapa de executare a contractelor de achiziții, comportă un șir de riscuri de corupție în procesul de achiziție: riscul dezinformării operatorilor economici; favorizarea unor operatori economici; executare necorespunzătoare a obligațiilor de către membrii grupului de lucru; conflicte de interese; coruperea membrilor grupului de lucru; executarea necalitativă a contractelor; promovarea unor interese personale ori interese de grup și tănuirea acestora.

Încă acum șase ani, un [raport](#) al Centrului Național Anticorupție de evaluare a riscurilor de corupție în activitatea întreprinderilor municipale și a societăților comerciale în care AAPL dețin cotă-parte sublinia că „nerespectarea cadrului normativ, precum și neasigurarea controlului intern pe acest segment, generează afectarea eficienței și eficacității utilizării mijloacelor financiare ale întreprinderilor, precum și materializarea riscului de delapidare a activelor entității”.

Mariana Colun

Această investigație este un produs al proiectului „Achizițiile publice din Primăria municipiul Chișinău sub lupa transparenței”, desfășurat de Transparency International-Moldova), în calitate de beneficiar de sub-grant a proiectului [„Consolidarea integrității în achizițiile publice”](#). Proiectul este implementat de către Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”, în parteneriat cu Parteneriatul pentru Transparență (SUA). Proiectul urmărește susținerea reformelor în domeniul achizițiilor publice în Moldova, care vor spori transparența și corectitudinea achizițiilor publice prin abilitarea cetățenilor de a responsabiliza instituțiile relevante. Opiniile exprimate în cadrul proiectului și responsabilitatea pentru conținutul acestui produs aparțin autorilor proiectului și nu reflectă neapărat opinia IDIS „Viitorul” și a donatorului.